

PANTHEÏSME

4 mei 1973

Goedenavond, vrienden.

Ook op deze vierde vrijdag van de maand, waarop wij een onderwerp behandelen dat door de zaal is gekozen, geldt dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Mag ik u verzoeken uw voorkeur kenbaar te maken?

Reactie: Er zijn verschillende aanvragen: Pantheïsme, Kosmisch Geheugen, Onthechting en Van goddelijke gedachte door begrenzing tot materie.

Antwoord: Dan kunnen wij voorlopig wel vooruit. Laten wij punt voor punt nemen en beginnen met:

PANTHEÏSME

Alles is God, alles is beziel, alles leeft. Men heeft deze zienswijze vaak beschouwd als een zeer primitief geloof. Toch zijn er aan de andere kant punten in de zogenaamd meer geëvolueerde geloofsvormen, waardoor dit pantheïsme eerder wordt onderlijnd dan ontkend. Wanneer wij zeggen dat God alomtegenwoordig is, dan is Hij dat ook in alle dingen. Zelfs in de splinterwtjes die je in de erwtensoep doet. Wanneer wij zeggen dat God alle dingen in stand houdt, betekent dit ook de hond, de kat, de amoebe, de meeuw en wat er nog meer is. In dit alles is Hij aanwezig, dit alles houdt Hij in stand.

Het is begrijpelijk dat vele mensen deze inhoud en bezieling van al het bestaande afwijzen. Want wanneer je als mens de bezielheid van alle dingen aanneemt, moet je ook met alle dingen rekening houden. Indien je echter aanneemt dat alleen de mens door God met een ziel is begiftigd, dat je als het ware Zijn uitverkoren schepsel bent, gemaakt om te regeren over al het andere, kun je alles wat voor het andere belangrijk zou zijn, aan je laars lappen. Maar de kern van de zaak blijft: Alles is beziel, in alles is God. Dan moeten wij ook zeggen: alles heeft eigen kwaliteiten en eigenschappen, waardoor het zich onderscheidt van andere rassen en soorten. Wanneer dit het geval is, mogen wij aan de dingen toch wel een zekere persoonlijkheid toekennen. Geen menselijke persoonlijkheid, niet het denken dat de mens bezit, niet zijn vorm van geheugen en zijn vermogen tot reageren. Maar omdat iets nu toevallig verschilt van de mens, betekent nog niet dat het niet werkelijk leeft en dat dit leven geen goddelijke inhoud heeft.

Het pantheïsme zelf is natuurlijk ontstaan in een tijd waarin de mensen het wezen van natuurkrachten niet beseften. Alle leven was voor hen een wonder. Een boom die knop zette en blad kreeg, was voor de primitieve mens een wonder, want hij kon dit niet verklaren. Daarom meende hij dat er een persoonlijkheid aan verbonden zou zijn. Later heeft men van deze vreemde persoonlijkheden, waarvan je niets wist en waarvoor je dus op moest passen, goden gemaakt. Maar hoelang is het geleden dat de mensen op aarde nog geloofden in de geest die woont in de waringin? Dat is nog niet zo heel ver weg. Men nam zelfs aan dat deze geest in andere vormen op kon treden en ingrijpen, zoals bijvoorbeeld in de vorm van een slang, een hagedis, een dier. Men nam aan dat deze geesten kracht hadden en paranormale verschijnselen konden veroorzaken.

Over dergelijke invloeden zijn ook van de laatste tijd nog wel getuigenissen te vinden. Nog in 1924 schrijft een Engelse zendeling over een soortgelijk geloof. Hij werkte ergens aan de Zambezi-rivier om het christendom te verkondigen aan de arme heidenen. Hij vermeldde dat het wonderlijk was dat deze mensen bomen en bergen als goden eerden. Nog wonderlijker vindt hij het dat deze goden soms schijnbaar antwoord geven.

Hij schrijft in dit verband over een geheimzinnige stenenregen die overdag in een bepaalde hut gevallen zou zijn, terwijl voor getuigen, waaronder hijzelf, buiten deze hut niets bijzonders te zien was. Hij zond dit verhaal aan de bekende Royal Society for Psychical Research. Ook bij het beschouwen van vele dergelijke verhalen kom je tot de conclusie dat de mensen mogelijk een bezielde-zijn van dingen ontkennen, maar dat deze toch kennelijk wel aanwezig is.

Hoeveel meer redelijke gegevens kennen wij die ons ertoe kunnen brengen aan te nemen dat er bij vele schepselen toch sprake moet zijn van een zekere bezieling? Denk eens aan de dolfijnen. De dolfijnen hebben een sociaal leven dat kennelijk nog tamelijk ingewikkeld is, zeker gezien de wijze waarop zij moeten leven. Deze dieren kennen een eigen taal – wat wij overigens voor bepaalde andere waterbewoners eveneens kunnen stellen. Wij weten ook dat bepaalde dieren een eigen taal hebben. Men heeft bijvoorbeeld geconstateerd dat een groep chimpansees over een eigen taal beschikte, die tussen de 60 en 80 uitdrukkingen bevatte.

Daar moet toch wel een bepaalde mate van bewustzijn aanwezig zijn, want volgens mij kun je dergelijke dingen moeilijk afdoen met de verklaring dat dit eenvoudig een aangeboren instinct is – vooral niet wanneer blijkt dat bijvoorbeeld verschillende apenstammen ook een andere reeks woorden kennen en gebruiken, dus als het ware een 'andere taal spreken'. Ook al zijn deze levensvormen in vergelijking tot de mens en gezien vanuit een menselijk standpunt minder bewust dan bij een mens, toch kunnen wij m.i. toch moeilijk ontkennen dat hier sprake is van meer dan alleen maar een erfelijk mechanisme. Dan mogen wij toch wel aannemen dat hier van een bezielde-zijn terecht kan worden gesproken, ook op grond van meer reële argumenten.

Maar als je al zover gaat, kun je ook aannemen dat dergelijke krachten eveneens op kunnen treden in stenen en dergelijke. Dan moet je de aarde, deze vreemde rond de zon wervelende bol, ook de mogelijkheid tot bezielde-zijn toe billijken. En dan de zon en de sterren, waarom zouden die niet bezielde kunnen zijn, niet een eigen leven kunnen voeren? Waarom zou bijvoorbeeld een berg niet kunnen leven, maar dan op een wijze die voor de mens onvoorstelbaar is? Het is in ieder geval iets dat zich onderscheidt van de omgeving, dat een eigen karakter heeft, eigen kwaliteiten en eigenschappen bezit. Waarom zouden wij opeens beweren dat hierin geen geestelijke waarden, kwaliteiten en eigenschappen op zouden kunnen treden en dus geen bezieling aanwezig zou kunnen zijn?

Zeker, wij mogen hierbij niet de fout maken die vele primitieve pantheïsten maken, namelijk aan alles een soort menselijke persoonlijkheid toe te kennen. Ik denk dat de fout van veel pantheïsten juist is gelegen in het feit dat men de bezielende krachten beschouwt als wezens die reageren zoals mensen of zelfs machtiger zijn dan mensen. Wanneer wij stellen dat een nimf of dryade sterker en machtiger is dan elke mens, gaan wij naar ik meen de verkeerde kant op. Maar wij kunnen wel degelijk zeggen: ook in deze boom, in deze stroom is een bezieling aanwezig, ook hier is sprake van een bezielde wezen, zij het dat dit anders is dan wij zijn. Basta.

Waarmee ik naar ik meen voorlopig op dit punt reeds voldoende heb gezegd. Want wat zullen wij nu nog lang gaan praten over bijvoorbeeld de vraag, wat wij nu eigenlijk onder bezieling moeten verstaan? Iets kan niet bestaan zonder God die het in stand houdt, wanneer wij willen geloven in een God die organisator is van alle dingen. Als God alomtegenwoordig is, zo is Hij ook in werkelijk alles en in alle dingen tegenwoordig, in ons zo goed als in al het andere en dus niet alleen maar daar waar wij die God graag willen zien – in de kerk bijvoorbeeld. Ook Jezus schijnt deze mening te delen, wanneer Hij zijn apostelen vraagt waarom men God wel in de tempel zou kunnen eren en niet op de heuvels van Samaria. Trouwens, het lijkt mij zielig en weinig goddelijk wanneer een God achter slot en grendel bewaard kan worden in het een of andere tabernakel. Geef mij maar een God die in alle dingen leeft.

Indien wij uitgaan van dergelijke, ook door het christelijk geloof aanvaarde stellingen, die betrekkelijk algemeen ook in vele andere grotere godsdiensten voorkomen, kan er zelfs voor gelovigen volgens mij niet veel op tegen zijn te erkennen dat alle dingen bezielde zijn.

Waaraan wij volgens mij dan ook een conclusie dienen te verbinden: Omdat alle dingen beziel zijn, is het voor de mens belangrijk deze juist en dus harmonisch te gebruiken.

Er is niets op tegen dat een mens een dier doodt wanneer hij voedsel nodig heeft. Dat lijkt mij in de rang en machtsorde van de natuur vast te liggen. Maar wanneer iemand een dier doodt omdat hij het zo prettig vindt om te jagen of te vissen zonder meer, maakt hij volgens mij wel een fout. Ik meen dat de mens het recht heeft mijnen te ontginnen en zo de vorm van een berg aan te tasten. Want dan heeft hij hiermee een feitelijk doel dat niet op andere wijze kan worden nagestreefd. Maar volgens mij is het fout wanneer de mens een omgeving aantast alleen maar omdat hij er winst mee denkt te behalen, of omdat het hem beter uit schijnt te komen. De mens moet respect hebben voor de natuur, zoals deze bestaat, zowel als geheel als in alle onderdelen daarvan, erkennende dat daarin dezelfde kracht aanwezig is die in hemzelf leeft. Dan kan hij nog altijd stellen: ik houd mijzelf in stand. Dit is datgene wat de kracht in mij me zegt te doen. Ik doe dit met respect voor die kracht, overal waar zij is. Dan kan er voor mij in dit opzicht niets fout gaan.

Is dit voldoende?

Vraag: Wanneer je dit begrip van al-bezieldheid doorvoert, betekent dit dan ook niet een begrip van non-dualiteit?

Antwoord: Ik meen dat een begrip van een alomvattende en scheppende God geen dualiteit toelaat. Wanneer Hij in alle dingen is en alles uit Hem voortkomt, kunnen wij nooit naast Hem een gelijk sterke kracht stellen. Zo een mens dit toch doet, komt dit voort uit zijn angst om het Ene, het geheel te aanvaarden, waarin hij dan immers alleen als arbiter voor zichzelf op kan treden en geen absolute maatstaven kan hanteren en het recht niet kan verwerven anderen te overheersen of te onderwerpen. Ik meen dat deze angst voor de basis van gelijkwaardigheid de voornaamste oorzaak is voor het dualisme dat wij in de meeste godsdiensten aantreffen. Maar laten wij niet vergeten dat er oude en heidense godsdiensten bestaan die kennelijk de zaak toch wel iets anders hebben begrepen en duidelijker inzicht hadden in de samenhangen van de natuur – een vader-god met diens kinderen – dan de christenen die zich zozeer op de enige juistheid van hun leerstellingen beroepen, maar aan de andere kant zich van de betekenis daarvan vaak zo heel weinig schijnen aan te trekken.

Wanneer wij bij de ouden horen dat bijvoorbeeld Kwan Yin de goedertierende en levengevende is, maar gelijktijdig ook de wrekende en doodbrengende, wanneer wij horen dat Kali gelijktijdig de levenbrengende en levensnemende is, staan wij mijns inziens hierin toch dicht bij een werkelijkheid. God is wat wij goed en wat wij kwaad noemen. Want zonder Hem kan volgens mij niets bestaan. Elk dualisme dat wij hanteren is dan ook volgens mij in de eerste plaats een poging het geheel van het zijnde voor onszelf te verdelen, zo een rechtvaardiging voor onszelf vinden. Waarbij wij dan natuurlijk de almacht etc. alleen toekennen aan dat deeltje van de werkelijke Godheid dat wij toevallig aanvaardbaar en goed vinden. Maar wie zijn wij om uit te maken wat in God en zijn schepping werkelijk goed is en wat niet?

Is dit voldoende?

Vraag: Ik en niet-ik, valt dit hier ook onder?

Antwoord: Ik meen niet dat dit hier voor een mens onder kan vallen. Voor de mens is het begrip 'bestaan' verbonden aan het begrip 'ik'. 'Niet-ik' is al datgene wat ik niet ben. Met andere woorden: hier wordt een onderscheid gemaakt vanuit een bewustzijn. Er is sprake van een gezichtspunt. Ik meen niet dat je dit onder hetzelfde hoofd kunt onderbrengen, ook al is volgens mij dit verschil tussen ik en niet-ik er vanuit een goddelijk standpunt niet. Maar vanuit de mens is het verschil er, en naar ik meen zullen wij ons daar dan maar bij neer moeten leggen. Want wie zijn wij om de oneindige te gaan vragen hoe Hij ertoe komt leven juist op deze wijze mogelijk te maken en niet op een andere.

Voldoende? Dan gaan wij over tot het volgende punt.

HET KOSMISCHE GEHEUGEN

Wat ik een heel mooie term vind, maar waarbij ik mij toch afvraag wat men hiermee dan eigenlijk wil zeggen. Wil men hiermee aanduiden dat al wat gebeurt in de kosmos wordt vastgelegd? Dan meen ik dat men een fout maakt. Want de kosmos als zodanig heeft geen geheugen; zij is een deel van de totale schepping en reageert aan de hand van wetten. In die wetten is het gebeuren mede bepaald, dat is waar. Maar naar ik meen is dit iets anders dan geheugen in de meer menselijke zin van het woord. Wanneer wij het over geheugen willen hebben, zijn wij zelfs fout volgens mij, wanneer wij dit aan God toekennen. Want voor God bestaat er naar mijn beste weten geen tijd. De schepping is vanuit Gods standpunt een gelijktijdigheid waarin alles volledig aanwezig is. Wanneer wij stellen dat dit vanuit ons standpunt niet zo is, zo kunnen wij wel beweren dat God een geheugen heeft waarin alle dingen bevat zijn, maar dan moeten wij ook stellen dat dit goddelijk geheugen alle feiten omvat, zowel uit het verleden als van de toekomst. Dan moeten wij erkennen dat in God alle weten bestaat, ook dat wat in ons niet aanwezig is of zelfs maar kan zijn.

De meeste mensen zijn wat dit betreft ook nogal beperkt in hun denken. Maar wanneer wij beweren dat mensen uit de kosmos alles kunnen putten, bevinden wij ons op een geheel ander terrein. Want nu hebben wij niet te maken met een geheugen dat aan die kosmos zelf inherent is, maar met denkprocessen die zich in de kosmos bedenkelijk afspelen. Nu blijkt dat een gedachte, wanneer zij sterk genoeg is, een lang bestaan kan hebben, onder meer door het feit dat zij in een astrale vorm kan worden gefixeerd en daarnaast omdat zij ook gefixeerd kan blijven in bepaalde voorwerpen of omgevingen. Wanneer wij met een van de factoren waarin een gedachte is vastgelegd, harmonisch zijn, zo zal in ons die invloed zeer waarschijnlijk een rol gaan spelen. Naarmate die invloed meer omvat en vooral ook astraal vertegenwoordigd is, zullen wij daaruit meer kunnen ontvangen. Dat is zeker waar. De vraag is alleen of wij in deze gevallen mogen spreken van een kosmisch geheugen, dan wel moeten volstaan met een spreken over invloeden en gedachten die tot ons komen, impulsen die voor ons voortkomen uit alles waarmee wij op een bepaald ogenblik harmonisch zijn.

U kunt nu stellen dat er kennelijk in de kosmos toch een geheugen aanwezig schijnt te zijn waarin alles uit het verleden vastligt. Het antwoord doet denken aan ons argument van kortgeleden, namelijk, voor de mens is dit wel waar, maar in het geheel bezien is dit geen geheugen, daar het niet alle feiten omvat, maar wel weer delen van de toekomst in zich schijnt te bevatten. Wanneer wij immers op de juiste wijze harmonisch zijn met toestanden of feiten die voor de mensen nog in de toekomst liggen, zo zullen wij deze aanvoelen en zo de toekomst voorzien. Het feit alleen dat een predictie van toekomstige ontwikkelingen op niet redelijke basis mogelijk is, duidt erop dat die toekomst, ook al is zij voor ons nog niet kenbaar, ergens toch reeds aanwezig is en dan waarschijnlijk nog in vele varianten, waarvan door de wereld een bepaalde meer algemeen beleefd zal worden. Waaraan ik dan toevoeg dat dit alles zaken zijn die in God gefixeerd zijn. Ik zou dus willen stellen dat wij alleen vanuit een menselijk standpunt misschien over een kosmisch geheugen zouden kunnen spreken en dan nog alleen op basis van een harmonisch verschijnsel dat aanduidt dat alles wat in ons bestaat, reageert op alles wat in de kosmos bestaat. De kosmos zal dan omgekeerd steeds reageren op de waarden die in een ik aanwezig zijn, maar daarbij is geen sprake van een geheugen in de menselijke zin van het woord.

Is dit voldoende?

Mogelijk vindt u dat dit meer op een vragen-beantwoording lijkt dan op het behandelen van een onderwerp. Maar u stelt de onderwerpen, ik meen duidelijk te hebben gemaakt wat volgens mij daaraan verbonden is, dus waarom zou ik er nog meer aan vastknopen.

Vraag: Is er dan wel zoiets als een algemeen onderbewustzijn?

Antwoord: Er is inderdaad zoiets, maar wij noemen dit gemeenlijk het gemeenschappelijk bovenbewustzijn. Wij doen dit om daarmee aan te geven dat dit ook buiten alle persoonlijk bewustzijn van de eenling om aanwezig is. Maar de functie daarvan is inderdaad vergelijkbaar met een onderbewustzijn en in de mens zullen dergelijke invloeden altijd via het onderbewustzijn merkbaar zijn. Wanneer je zegt: gemeenschappelijk bovenbewustzijn, dan zeg je in feite: al datgene wat beleefd is en beleefd wordt op dit ogenblik, vormt gezamenlijk een uitstraling van gedachten en emoties die de wereld, waarin je leeft als het ware omringt. Op het ogenblik dat je zelf selectief harmonisch bent met een deel van deze invloeden, treden zij in je onderbewustzijn naar voren en ontstaat een hergroepering van in je bestaande beelden en gedachten, waardoor het totaal aanwezige in jou tot uitdrukking komt.

Het meest bekende feit hieruit is het volgende: wanneer er ergens op de wereld een uitvinding gedaan wordt, zijn er op hetzelfde ogenblik vele uitvinders met hetzelfde bezig en in vele gevallen vindt men ongeveer in dezelfde tijd ongeveer hetzelfde uit. Hieruit blijkt dat er een invloed is waarop mensen reageren. Anders zou het onwaarschijnlijk zijn dat zoveel mensen bijna gelijktijdig op hetzelfde denkbeeld komen en op ongeveer dezelfde wijze tot uitwerking van hun denkbeelden overgaan, waarbij in feite alleen de meer onbelangrijke details verschillen.

Ik meen dat dit als voorbeeld reeds voldoende is. Ik heb het bovenbewustzijn volgens mij dan ook duidelijk genoeg omschreven. Dit schijnt u genoeg te zijn, zodat wij overgaan naar het volgende punt op onze lijst.

ONTHECHTING

Wanneer je dit woord uitspreekt, dien je erover na te denken wat het in wezen betekent. Want de meeste mensen schijnen te denken dat zij zich onthechten wanneer zij alles wegwerpen. Volgens mij wordt dit gemeenlijk eerder een negatieve vorm van gehechtheid, daar deze mensen over het algemeen evenzeer gehecht zijn aan het niet-hebben als anderen aan het wel-hebben. Onthechting betekent eenvoudig: niet gehecht zijn aan, je niet onverbrekkelijk verbonden voelen met. Iemand die onthecht is kan rustig alles wat het leven hem geeft, nemen. Waarom zou hij ook niet? Maar wanneer het hem niet gegeven wordt, ervaart hij dit niet als een gemis of als een onrecht. Hij stelt niet meer: zo moet het leven zijn, of: zo wil ik bereiken, maar zegt: Dit ben ik en al het andere is alleen maar de versiering van mijn bestaan, dus voor mij niet van bijzondere importantie.

Onthechting wordt vaak uitgedrukt in termen van: Je moet dan niets bezitten, je zinnen niet strelen, en dergelijke zaken. Franciscus van Assisi wilde zich ook onthechten. In zijn beginperiode, toen hij voor het eerst met de bedelnap rondging, hadden de mensen nogal medelijden met hem. Hij kreeg in ieder geval nogal veel lekker eten van hen. Toen deze mens al die lekkernijen in zijn nap bijeen zag, gooide hij er as over om het onsmakelijk te maken, rommelde al het lekkers door elkaar, at het en meende dat dit dan toch wel een bewijs was van zijn onthechting. Volgens mij was het eerder een bewijs van stomiteit. Want hij consumeerde toch in feite nog steeds precies hetzelfde. Het is belangrijk dat je niet aan lekker eten gehecht bent, zodat je, wanneer er eens geen lekker eten beschikbaar is, je daardoor niet minder prettig voelt en God, de wereld of je huisvrouw verwijt maakt van dit gebrek. Maar op zich lijkt het mij dwaas om dat wat je gegeven wordt, niet te appreciëren, dat kan ik u wel zeggen.

Wanneer u meent dat in uw huis alles altijd netjes moet zijn, zo is ook dit een vorm van gehechtheid. U kent dit soort gastvrouwen misschien wel, die het zo ontzettend vinden wanneer zij visite krijgen die rookt. Want hun echtgenoot hebben zij wel voldoende gedresseerd om niet te roken in de voorkamer, omdat het zo slecht is voor de gordijnen. Maar de gast kun je dit niet zonder meer verbieden.

Van de weeromstuit lopen zij dan voortdurend met stoffer en blik voor het geval dat op de geheiligde vloeren een asje zou kunnen vallen. Deze mensen zijn aan hun bezit gehecht en beschouwen het als een noodzakelijk deel van hun leven. Maar wanneer je nu eens tot jezelf zegt: ik heb een huis, ik heb meubels om deze te gebruiken. Ik gebruik ze dan ook, gewoon op een wijze die ik prettig vind. Maar wanneer er iemand komt die ze op een andere wijze gebruikt, of ik iets moet missen, dan is dit geen ramp. Dan zien wij wel weer. Dan ben je, wat dit betreft, onthecht. Wanneer je meent dat je in het leven erg belangrijk bent, dat je voort moet leven enzovoort, omdat jij de enige bent die een goed kabinet kan formeren, de zaken kan uitbreiden, ervoor kan zorgen dat de kinderen verstandiger worden enzovoort – waanidee overigens – zo is dit een vorm van gehechtheid. Wanneer je echter beseft dat het leven voor jezelf erg prettig of onplezierig kan zijn, maar dat het voor de wereld niet belangrijk is of je nu leeft of niet, kan ook in dit opzicht een mate van onthechtheid ontstaan.

Ik geloof dat onthechtheid kort in de volgende zin kan worden omschreven: Ik ben blij dat de wereld er is, dat ik er ben en als ik de kans krijg daarvan te profiteren, zal ik het zeker niet laten. Maar nodig is dit niet, ik kan het zonder dit alles doen, want ik besta in God en dat is voor mij het enige van werkelijk belang.

Ik dacht dat ik daarmee onthechtheid in een nutshell had opgesomd. Maar mogelijk wilt u nog vragen stellen?

Vraag: Is alle ellende die een mens meemaakt, voornamelijk een kwestie van overwaardering?

Antwoord: Ja. Dat is gemeenlijk een kwestie van overwaardering voor bepaalde zaken en gemeenlijk bovendien een zaak van geheel verkeerde inzichten in de wereld.

Kijk eens. U bent niet belangrijk behalve voor uzelf. Je kunt nooit weten wat je voor een ander al dan niet betekent. Je neemt natuurlijk het beste aan, maar zeker kun je daarvan nooit zijn. Wanneer je nu zegt: al deze dingen die van anderen afhankelijk zijn, zijn van geen belang, zolang ik mijzelf maar kan aanvaarden, dan kunnen wij spreken van onthechtheid. De wereld domineert je niet meer. Maar wat doen de meeste mensen? Zij laten zich door de wereld domineren. Die wereld vertelt je dan dat je links of rechts moet zijn. Maar waarom zou je niet gewoon nuchter blijven? Mij lijkt dat veel beter.

De wereld vertelt je dat dit altijd zonde is en dat altijd een deugd. Maar lieve mensen, er zijn heel wat mensen die vooral zondigen door hun zogenaamde deugdzaamheid. Want zij doen dankzij hetgeen zij in zich als deugd hebben leren beschouwen, onrecht aan vele andere mensen. Ik geloof dat het geheel onbelangrijk is of je nu in de ogen van anderen zondig of deugdzaam bent, maar wat je doet moet je voor jezelf kunnen verantwoorden, dat moet je kunnen aanvaarden. De meeste mensen doen dit niet. Zij willen voor alles een vooropgezet plan hebben en door dit plan loopt dat alles steeds weer in de soep en hebben de mensen heel wat ellende. Op het ogenblik is er bijvoorbeeld een mooi programma, dat "Keerpunt 1972" heet. Een heel mooi programma overigens. Maar het is een programma dat onder de huidige omstandigheden praktisch niet waar te maken is. Wanneer je je daaraan nu vastklampt, maak je fouten en wanneer je fouten maakt, zal menigene op wie je meende te mogen vertrouwen, tegen je in verzet komen. Dan krijg je enorme spanningen te verwerken, terwijl dit onnodig zou zijn wanneer men maar zou kunnen begrijpen dat een programma 'niet juist' en 'wel juist' niet kan bepalen. Dat kun je alleen van ogenblik tot ogenblik en dan nog alleen voor en in jezelf.

Kijk maar eens in de zakenwereld. Daar zijn mensen die rijk worden door steeds weer op het juiste ogenblik failliet te gaan, terwijl anderen hun rijkdom juist weer danken aan het feit dat zij anderen steeds weer tot een faillissement weten te brengen. Sommigen worden rijk door af te breken, anderen weer door te bouwen. Dat deze mensen zo handelen is niet bepaald belangrijk vanuit een meer innerlijk en geestelijk standpunt. Het werkelijk belangrijke is: Hoe voelen zij dit zelf. Op het ogenblik dat iemand denkt dat zijn bouwactiviteiten hem tot een belangrijk man maken, is hij mis en schept hij de kans op heel wat ellende.

In feite had een ander immers hetzelfde evengoed of beter kunnen doen? Het verdedigen van eigen positie, omdat men zich als het ware gezonden voelt, betekent dan veel onnodige ellende.

Er zijn heel wat mensen die leven voor status. Deze mensen zijn vaak zo zeer gehecht aan zaken die voor de werkelijkheid van het leven geheel niet van belang zijn, dat zij daardoor voor zich grote problemen scheppen. Besef je dit, dan begrijp je ook reeds dat het merendeel van de menselijke problemen voortkomt uit gehechtheid aan zaken die voor henzelf mogelijk belangrijk lijken, maar die in de werkelijkheid en voor de wereld geen enkele betekenis hebben. Kun je dit aanvaarden, dan blijkt reeds een groot deel van je problemen weg te vallen. Het grootste deel van de ellende op aarde komt voort uit de waanvoorstellingen die mensen als het enig belangrijke, ja, als het kostbaarste wat er kan bestaan, verdedigen.

Er zijn zelfs mensen zo verwaand dat zij aannemen dat zij God kunnen beledigen. Ja, ja, zei de bacterie, ik vereer de mens zeer. Maar wanneer ik mij nu in zijn neusslijmvlies vestig, beledig ik hem dan niet? De bacterie werd uitgesnoten en stierf van de koude. Wij zijn in verhouding nog niet eens hetzelfde: Zeker, wij functioneren in God en leven alleen door Hem. Maar wij kunnen Hem niet beledigen. Ten hoogste kunnen wij ons eigen beeld van een God beledigen en wanneer dit voor beledigingen vatbaar is, is het kennelijk te klein om ook maar iets van de werkelijkheid weer te geven. Dan is onze God te menselijk. 'Wij kunnen zondigen tegenover God', roepen velen uit. Ben je nu helemaal bel... Denk je nu werkelijk dat het mogelijk is te zondigen tegen God? Denkt u dat een zeeslak kan zondigen tegen de oceaan?

Wanneer je zoiets zegt, heb je weer een beeld dat geheel onwerkelijk is, werk je met waanvoorstellingen. Maar je bent dan wel geneigd deze waanvoorstellingen aan je wereld op te leggen. Zo veroorzaakt men heel wat ellende voor zich en anderen, alleen maar omdat men eraan gehecht is, omdat men vooral anderen duidelijk wil kunnen maken dat men weet hoe alles precies in elkaar zit.

Niemand weet hoe het werkelijk is. Van de mensen die op aarde leven, gelooft op dit ogenblik meer dan de helft in een voortbestaan na de dood. Maar er is niemand die precies weet hoe dit voor hem of haar werkelijk zal zijn, ook al zijn er hier en daar op aarde misschien mensen die er een klein idee van hebben. Maar verder dan een klein idee gaat het toch niet. Dan zal men beseffen dat het ook op dit terrein noodzakelijk is zich los te maken van het denkbeeld dat men een enige en algemeen geldende waarheid bezit. Je kunt een persoonlijke waarheid bezitten die je leeft en die voor jou belangrijk is. Maar je kunt nooit een waarheid bezitten die voor eenieder precies zo geldt als voor jou. Besef je dit niet, dan veroorzaak je voor jezelf en anderen vaak heel wat ellende. Je kunt persoonlijk een contact beleven dat voor jou een contact met God is. Maar je kunt nooit zeggen dat dit de enig juiste wijze van beleven is en dat God zich aan anderen dus op geheel gelijke wijze zal manifesteren.

Wanneer je dit begrijpt, kom je als vanzelf tot het antwoord op uw vraag. Wanneer wij realistisch worden, valt reeds een groot deel van de problemen weg, ook al zal in de ogen van anderen je handelen dan te pragmatisch zijn, te veel gebaseerd op de omstandigheden. Wat dan zeker waar is. Maar wat heeft het voor zin je in het leven voortdurend vast te klampen aan ijle leuzen die geen algemeen geldende zin en betekenis hebben? De mens kan dan veel ellende vermijden en voor zich veel geluk leren kennen, alleen al omdat hij zich onafhankelijk maakt van datgene wat anderen menen, zeggen, of over hem en zijn leven zullen gaan zeggen.

Vraag: De waarderingsfactor blijkt toch wel erg belangrijk te zijn. Ik vraag mij af of deze noodzakelijk is voor het welzijn.

Antwoord: De waarderingsfactor kan erg belangrijk zijn voor de mens zelf. Op het ogenblik dat je zelf het gevoel hebt dat je goed leeft en dus jezelf aanvaardt zonder schuldgevoelens en angsten voor verlies, telt zij echter niet meer. Dan is er sprake van een maximaal welzijn, gezien de omstandigheden en mogelijkheden. Doelt u op waardering in het algemeen, dan kan ik verder nog zeggen: je hebt een zekere waardering voor het leven en zaken in het leven wel nodig om je prettig te voelen.

Er zijn dingen waarvan je kunt zeggen: Deze hebben mij iets te zeggen. Ik kan het wel zonder dit doen, maar voor mij is dit goed en mooi. Om een voorbeeld te geven: Je kunt zeggen dat je geen regen nodig hebt, omdat je geen plant bent, en toch het soms prettig vinden om door de regen te lopen. Je kunt leven zonder een schitterende zonsopgang te bewonderen, maar je kunt het aan de andere kant heerlijk vinden wanneer je de kans hebt er een te zien. Je dient dus waardering te hebben voor hetgeen er buiten je is en op grond van je innerlijke waarden daarvoor een waardering te hebben. Maar dan zonder daarvan een vast bezit te maken of de anderen te zien als degenen die je eerst moeten waarderen voor je leven zin en inhoud heeft. Om het voorbeeld nog even voort te zetten: Vandaag ben ik blij met de zonsopgang. Morgen kan hij even mooi zijn voor anderen, maar dan heb ik te veel slaap en waardeer dus de kans om nog wat door te snurken meer. Het is betrekkelijk.

Vraag: Dus je moet het zelf in handen houden en zelf bepalen wat je wel en niet wilt waarderen?

Antwoord: Ik meen dat u dit zo niet mag stellen. Want nu gaat u iets bepalen. Op het ogenblik dat ik vanuit mijzelf een onderscheid bepaal en dus voor langere tijd vastleg, maak ik een schifting in datgene wat ik ben en verwerp er in feite een deel. Appreciatie, waardering betekent: erkennen, goedkeuren, zonder het daarom geheel tot een onontbeerlijk deel van eigen leven te verklaren. Dat wat je kunt waarderen, vloeit voort uit datgene wat je bent. Het maakt dus niets uit wat je wel en niet kunt appreciëren. Dat komt voort uit wat je bent, het bewustzijn dat je bezit, de stoffelijke en andere kwaliteiten die je als mens of geest op een bepaald ogenblik bezit. Die maken dit uit. De een zal muzikaal niets kunnen waarderen wat verder gaat dan het lied van een Marie die met een huzaar vrijt, terwijl een ander alleen gelukkig kan zijn met een fuga en toccata van Bach. Je kunt dan niet zeggen dat de een beter of slechter is dan de ander. Voor jezelf kun je hoogstens zeggen: dit spreekt meer tot mij en daarom is dit hetgeen wat mede mijn welzijn en mijn vreugde van beleven kan bepalen. Maar zeg dan niet dat je zelf uitmaakt wat je wel en niet waardeert.

Vraag: Maar wanneer ik nu een sterke waardering voor alcohol ontwikkel, zal ik toch in moeten grijpen, anders schaaft het mij.

Antwoord: Wanneer u een grote waardering heeft voor alcohol – wat ik in mijn dagen ook heb gehad – dan heb ik daar geen bezwaar tegen, zolang die waardering geen binding wordt, zodat u waardering probeert om te zetten in absorptie.

Reactie: Maar het is dan een vraag wat sterker is.

Antwoord: Op het ogenblik dat u voor de werkelijkheid in een roes probeert te vluchten, of deze nu door alcohol of iets anders wordt veroorzaakt, en zo die roes in de plaats probeert te stellen van die werkelijkheid, bent u zozeer gehecht aan een voorstelling van uw ik die niet strookt met de werkelijkheid, dat u daardoor horig wordt aan de roes. Daarmede schaaft u dan zowel uw stoffelijk welzijn als uw eigen geestelijke ontwikkeling en scheidt u overbodige problemen voor uzelf die u heel wat ellende kunnen veroorzaken.

Ik dacht dat dit nu duidelijk was. Waarmee wij over kunnen gaan tot het laatste punt:

DE GODDELIJKE GEDACHTE DOOR BEGRENZING TOT MATERIE

Dit vind ik eigenaardig. Een goddelijke gedachte kan natuurlijk bestaan. Maar wie moet die dan begrenzen? God misschien? Wie anders? De mens? Ondenkbbaar.

Je kunt natuurlijk zeggen: voor mij is dit een heel mooie gedachte. Er is een goddelijke gedachte en God begrenst die tot een bepaald terrein, waar de gedachte dan tot materie wordt. Maar wie zegt ons dat dit werkelijk zo is? Als God een gedachte heeft, moet die volgens mij in de gehele schepping geuit zijn en niet alleen maar in een bepaald deel ervan.

Misschien kunnen wij redeneren: doordat God in zich denkt of zich voorstelt dat de schepping er is, is deze er ook werkelijk. Dit kan waar zijn. Maar weten wij dit? Hoe komen wij ertoe? Zoals het aardig is voor de mensen om te zeggen: die God moet zo iets goeds als wij zijn – tjonge jonge – bewust geschapen hebben?

Maar wanneer ik, lieve mensen, naar uw wereld kijk en van het denkbeeld uit moet gaan dat al die materie een direct gevolg is van een God die zijn gedachten bewust beperkt om zo dan ook nog eens uw wereld en de mensen voort te brengen, dan rijst in mij de tegenwerping: Wanneer dit ook maar een schijn van waarheid bevat, denkt God niet bewust. Hij droomt waarschijnlijk en zijn droom is dan denkkelijk een nachtmerrie.

Dit maakt wel duidelijk wat ik wil zeggen: Het is alles wel mooi. Wij kunnen het allemaal zo buitengewoon mooi, kosmisch en verheven zeggen. Sommige mensen zijn zo verheven dat zij stellingen gaan verkondigen waar zij zelf niet meer bij kunnen en zo voelen zij zich eerst extra hoog. Maar de feiten zijn als volgt: Wanneer er werkelijk een God is, zo weten wij van Hem niets af. Wij ervaren misschien in onszelf dat er iets bestaat wat wij God noemen en verder weten wij niets. Er is een licht, zeker. Dat licht kun je beleven en ervaren, u als mensen voornamelijk in uzelf, wij als geest in onze wereld. Maar kunnen wij zeggen wat dit licht is?

Is dit licht een breukdeel van een enkele goddelijke gedachte? Is het God zelf? Wat is het? Het is energie en voor ons een zeer vreugdige vorm van energie, dat is alles wat wij kunnen zeggen. Wij kunnen alleen relaties bepalen aan de hand van dat wat wij zijn. Wij kunnen niet de totaliteit overzien. Ik meen dat dit begrijpelijk is. Zou u hier nog op deze wereld zitten en leven zoals u leeft, wanneer u de kosmos in zijn geheel zou kunnen overzien? Dan zou u zich toch in uw bewustzijn anders plaatsen en u heel wat beter thuis voelen in de schepping? Dan zou u in het leven ook heel anders reageren. En wat ons uit de geest betreft: Wanneer wij het geheel van het zijn zouden kunnen overzien, zouden wij dan nog hier zitten te emmeren met het denkbeeld dat wij daarmee nog iets goeds doen ook?

Wij moeten reëel blijven: Wij weten van deze dingen niets af. Wanneer wij met een mooie theorie komen, bijvoorbeeld dat God zijn gedachten concretiseert tot deze materie worden, dan is dit voor ons mogelijk een aanvaardbare verklaring. Maar dan nemen wij ook aan dat de scheppingskracht van God zeer specifiek is, dat zij in alle dingen afzonderlijk optreedt. Dan kan er dus geen molecule bestaan zonder dat God die onderdeeljes eerst heeft gedacht en op een bepaalde wijze bijeen heeft gevoegd.

Waarom maken wij het zo ingewikkeld? Wanneer wij de kosmos bezien, zij heeft deze wetten. Wij spreken hier van wetten, omdat zover wij dit kunnen bezien, hierop geen uitzonderingen mogelijk zijn. Het zijn geen regels die uitzonderingen verdragen, maar basiseigenschappen. Als het anders zou kunnen zijn, zo blijkt ons daarvan tot nu toe in ieder geval niets van. Ik zeg dan: dat is de begrenzing, dat is het wezen van de schepping. Wanneer in deze wetten onder meer staat: Wanneer twee krachtvelden elkaar snijden met een bepaalde intensiteit en snelheid, ontstaan wervelingen op het kruisingspunt van twee krachtlijnen, die na het voorbijgaan van de velden zullen blijven voortbestaan als wervelingen van kracht – welke overigens dan aan de velden onttrokken blijft – wat dan tot materie wordt door de bindingen die deze wervelingen ten aanzien van elkaar aangaan, dan zeg ik: Goed, mooi, dat is een wetje. Maar of God dit nu zo heeft uitgedacht of niet, weet ik niet. Ik constateer slechts: zo gebeurt het.

In de vrije ruimte, waar volgens u niets is, ontstaat soms evengoed fijne materie als in de enorme gloeiende werveling van een juist beginnende sterrennevel, waarin eigenlijk nog niets eens nieuwe en zelfstandige sterren geheel zijn ontstaan. Wij in onze wereld weten hoe materie kan ontstaan, wij weten ook dat zij kan vergaan. Moeten wij nu aannemen dat God daarmee voortdurend bezig is? Ik vind het zo pieteputerig om dat ook maar te veronderstellen.

Ziet u de goede God al voortdurend bezig, zo van: Bij die zon kunnen wij nog wel wat waterstofatomen gebruiken, daar maak ik er dus nog een paar bij, maar in de ruimte daar is er een te veel aanwezig, dus die haal ik even weg?

Waarom aanvaarden wij niet dat het geheel van de structuur waarin wij leven, op wetmatigheid berust? Een wetmatigheid die in de materie doorwerkt, de verhoudingen in die materie zal bepalen en onder meer volledig verantwoordelijk is voor de verschillende mogelijkheden tot moleculaire rotatie in bepaalde vormen van materie bij bepaalde temperaturen. Dit zijn gewoon wetten. U mag voor mij wel zeggen dat voor u het de goddelijke gedachte is die zich zo, op die wijze dus, verdicht heeft. Maar als u het mij vraagt, is een dergelijke stelling eerder een verdichtsel, een formule die wij gebruiken om ons dichter bij een God te voelen die wij niet in Zijn werkelijkheid kunnen beseffen. En als wij dit doen, dan moeten wij ook toegeven dat dit alleen maar onze methode is om iets te zeggen, niet een onomstotelijke werkelijkheid.

Vraag: Wat is onze werkelijkheid dan?

Antwoord: Volgens mij voor eenieder die leeft, waar dan ook in de stof of de geest: Ik leef, ik denk, ik functioneer. Rond mij zijn vele dingen die voor mij een bepaalde betekenis hebben, maar waarvan de betekenis zal veranderen naarmate ik meer leer en meer ga begrijpen. Dan komt er een ogenblik dat ik geen vormen meer nodig heb en dan zijn zij er voor mij ook niet meer. Waaruit ik moet concluderen dat, zo vormen als een gedachte zijn die verdicht werd, dit eerder een menselijke gedachte zal zijn dan een goddelijke.

Ter versterking van deze laatste stelling zou ik zelfs nog enkele punten aan kunnen voeren. Wanneer wij zien dat een menselijke gedachte zich als een vorm in de astrale sfeer kan uitdrukken, lijkt het mij ook denkbaar dat bepaalde gedachten die lang in verschillende vormen van bewustzijn voortdurend worden uitgestraald, materie zouden vormen en tot stand brengen. Maar waarom zouden wij ons met dergelijke stellingen en aanwijzingen in die richting, ons besef van de wereld zo complex maken? Waarom zouden wij ons voortdurend uitdrukken in al die mooie fraaie woorden? Is het niet eerder zo dat wij voortdurend in harmonie moeten proberen te zijn met al wat wij beseffen?

Indien wij daarop nu eens de nadruk zouden leggen, zou het wel eens beter kunnen zijn. Wanneer wij in plaats van filosofieën op te bouwen over een God die zijn gedachten begrenst en zo maakt tot materie, eens eerlijk zouden zeggen: Ik weet niet precies wat God is en wat en hoe Hij van alles mogelijk gemaakt heeft, zouden wij daarmee kunnen leven. Wanneer je zo met deze waarheid leert leven, is het vreemde dat je vele vreemde vormen, krachten en betekenissen leert kennen, ook in vormen die voor het ik belangrijk zijn. Dan zou je je daarmee bezig kunnen houden en volgens mij ook verder kunnen komen. In mijn ogen is het haast krankzinnig om, zoals sommige mensen, voortdurend bezig te zijn met een God naar de wereld slepen en dan nog zo dat – als het even kan – het een bevestiging vormt van hun eigen belangrijkheid.

Kortgeleden heeft nog iemand nadrukkelijk gezegd dat de pauselijke stoel voortdurend wordt behoord en geïnspireerd door de Heilige Geest, die daar voortdurend aanwezig is. Wanneer ik dit hoor, heb ik in de eerste plaats medelijden met hem, daar hij voortdurend in een dergelijk gezelschap moet leven. Daarnaast vraag ik mij af hoe men dit zo precies weet. Mogelijk door de duiven op het Sint-Pietersplein of zo? Wanneer men mij vraagt aan te nemen dat een God of een deel van de kosmische God voortdurend aanwezig is op een en dezelfde plaats en nergens anders, dat deze de mensen daar inspireert tot alle dwaasheden die zij uithalen – want dat doet men op het ogenblik voortdurend in Rome – zo is mijn antwoord: Nee. Dat kan ik niet geloven. Wat mij doet denken aan een van onze sprekers die, geconfronteerd met de vraag of God de mens, zoals deze nu is, heeft geschapen, antwoordde: Ik geloof het niet. Maar als Hij het toch doet, is Hij wel een groot humorist.

Ik ben geneigd dergelijke uitspraken te herhalen. Want wij moeten beseffen hoe beperkt wij zijn. Wij denken mogelijk dat wij heel wat zijn. Maar wanneer wij onszelf eens eerlijk bezien, wat zijn wij dan nog?

Wijsheid is niet gelegen in het beseffen van enkele eilanden van kennis in een onmetelijke oceaan van onwetendheid. Eerst wanneer je beseft dat die onwetendheid bestaat, is wijsheid mogelijk. Wijsheid is een erkennen hoe weinig je weet en beseft, om dan met het weinige dat je weet en beseft, toch ernaar te streven voortdurend met besef van en begrip voor het onbekende te krijgen. Het is dus niet: het onbekende vastleggen aan jouw denkbeelden of aan jouw formuleringen. Het is eerder het onbekende beleven door uit te gaan van hetgeen je kent, van hetgeen nu voor jou reeds beleefbaar en werkelijk is.

God wordt op vele vreemde wijzen gevonden, soms in de pijn van een gevangenis, soms in een tweepersoonsbed, een kerk en soms gewoon maar terwijl je een spelletje speelt of kijkt naar een bloem. Is het nu belangrijk hoe wij die God in onszelf beleven en wat de aanleiding tot die beleving wordt? Ik dacht van niet. Het is belangrijk dat wij die hogere kracht, die wij niet kunnen omschrijven, toch leren beleven, dat wij er deel aan hebben en vandaaruit zelf wat meer vrij worden van het denkbeeld dat wij zelf het alles zo goed moeten weten. Ik geloof dat de mens zijn verstand eerst volledig zal kunnen gebruiken en ontwikkelen wanneer hij begrijpt hoe beperkt het is. Ik geloof dat de mens zijn leven pas volledig leert begrijpen en gebruiken wanneer hij beseft dat dit leven op zichzelf onbelangrijk is en dat de belangrijkheid van zijn bestaan gelegen is in het feit dat hijzelf hierdoor bewust is.

Misschien ziet u dit niet als een redelijke beschouwing van het gestelde onderwerp. Maar wat wilt u dan van mij horen? Wilt u soms van mij weten hoe God precies werkt? Ik verstout mij niet dergelijke dingen te vertellen. Zoals ik mij ook niet zal verstouten u te gaan vertellen wat God wel van u wil, wat Zijn Wil in werkelijkheid is. Want dat weet ik eenvoudig niet. Ik verstout mij ten hoogste datgene te zeggen wat volgens mij waar is en mogelijk voor u waar zou kunnen zijn. Ik leg u voor wat volgens mij, voor mij, krachtens mijn inzichten een juiste wijze van handelen zou zijn. En dan voeg ik er onmiddellijk bij: Maar denk er wel aan dat ik ook niet alles weet. Wanneer wij deze nederigheid vinden, zullen wij mogelijk eens beseffen dat materie alleen maar een verschijningsvorm is van energie en dat de geest evenzeer een verschijningsvorm van energie is. Hetgeen wij energie noemen, zullen wij mogelijk leren kennen als identiek met hetgeen wij God noemen. Misschien. Maar laten wij, tot die tijd komt, vooral niet proberen God in systemen van menselijk denken vast te leggen.

U kunt mij nu verwijten dat ik het eigenlijke onderwerp niet of niet voldoende heb belicht. U kunt mij wijzen op de fouten die ik heb gemaakt en vertellen wat ik volgens u dan wel had moeten zeggen.

Vraag: Is het dan niet zo dat er in de loop der tijden zieners zijn geweest die schouwen waar wij niet schouwen kunnen en dus dingen op aarde kunnen vertellen, waardoor wij toch een beeld kunnen krijgen van de hiërarchische krachten die hier werkzaam zijn en die wij God noemen?

Antwoord: Die zijn er geweest. Ik stel daartegenover dat vele van die zieners in gelijkenissen iets van hun eigen beeld van die kracht naar voren hebben gebracht. De mensen hebben daar dan steeds weer een denksysteem van gemaakt dat van het oorspronkelijke beeld steeds meer moet afwijken, daar dit zelf reeds niet zonder meer in woorden weer te geven was.

Wanneer wij bijvoorbeeld over een hiërarchische opbouw spreken, gaan wij uit van een menselijke maatschappij, niet van een goddelijke wereld. Wanneer wij ons een trap bouwen waarbij elke trede een hogere vorm van bewustzijn betekent, zo tekenen wij iets op in twee dimensies, terwijl volgens mij de werkelijke God multidimensionaal is. Mijns inziens dient men te begrijpen dat al dergelijke leringen en beelden slechts een benadering van de werkelijkheid of een deel daarvan betekenen op een wijze die voor onszelf belangrijk kan zijn, maar nooit een onomstotelijke waarheid betekent, nooit een geheel juiste interpretatie toelaat, zelfs van de oorspronkelijke visie.

Ik geef toe dat er voor mij twee belangrijke waarheden bestaan, gebracht op uw wereld door zieners, waaraan ik meen dat wij ons vast kunnen houden.

De eerste luidt: Indien er een God is, zijn wij zijn schepselen en is Hij dus waarlijk onze Vader. De tweede, die ik bijna net zo belangrijk vind, luidt: Wij moeten vandaag beantwoorden aan hetgeen wij juist achten, niet aan hetgeen wij menen dat anderen van ons zullen verwachten. Want alleen door hetgeen wij zijn, kunnen wij nader komen tot de werkelijkheid waarvan wij deel zijn.

Ik weet dat er heel wat meer openbaringen en leringen zijn. Ik ken bijvoorbeeld de gehele kabbalistische opzet, de gehele daarin gestelde hiërarchie, benoemd en in namen weergegeven. Ik ben ook volledig op de hoogte van de kringloopgedachten, ken het groot en het klein arcanum en kan u spreken van het trillend werkelijke rijk Gods, de maagd, de grens daaromheen en de schaduw sfeer daarbuiten met de oervormen die daarin bestaan. Ik ken ze. Maar ik weet ook dat dit alles alleen maar symbolen zijn, verbeeldingen van iets, dus geen omschrijvingen van feiten. Zij hebben het voordeel dat veel van hetgeen waarvoor wij nog niet werkelijk rijp zijn, daar wij ons nog te zeer willen baseren op menselijke werkelijkheden, althans voor onze gedachten benaderbaar wordt, zodat wij een zekere harmonie kunnen leren gevoelen met iets wat in wezen toch weer geheel anders is dan de voorstellingen waarmee wij werken.

U mag zeggen dat het onzin is, maar u kunt mij niet veranderen. U kunt mij wijzen op hetgeen er in geheime boeken is geopenbaard, zoals het Boek Dzyan, dat ik geheel ken en waarvan delen zijn geopenbaard in de theosofie. U kunt mij wijzen op de Veda's en alle Indiase openbaringen, mij de verschillende Dodenboeken in herinnering brengen. U kunt mij op al deze systemen wijzen en ik zal u steeds weer antwoorden: Ja, dit zijn voorstellingen waarmee men een werkelijkheid voor zich aanvaardbaar maakt die men in zijn werkelijke besef van het ogenblik nog niet kan beleven of aanvaarden. Daarom kun je die dingen nog wel hanteren. Daartegen maak ik geen bezwaar. Maar ik meen dat je deze leringen niet moet hanteren als een onveranderlijke waarheid, maar slechts als een voorstelling waardoor het je mogelijk wordt innerlijk wat nader te komen tot de waarheid.

Vergeef mij dat ik dit zo stel. En wanneer niemand meer iets op te merken heeft, wil ik nog zeggen: Ik heb vier onderwerpen behandeld. Misschien lijkt het erg veel. Er was daartussen een grootste gemene deler, want ergens achter al deze onderwerpen lag de ongrijpbare werkelijkheid waarin wij leven. Ik heb getracht in al die onderwerpen juist dit steeds weer duidelijk te maken, niet om u te ontmoedigen, maar om u te helpen uzelf en de wereld wat eerlijker te benaderen. Ik leef in een wereld waarin ik erg gelukkig ben. Het is voor mij zelfs nog niet zo heel lang geleden dat ik leefde in een wereld waarin ik ook gelukkig was, maar toen nog omdat er daar vormen waren. Nu leeft u in een wereld waarin ook u vaak gelukkig kunt zijn, wanneer de dingen maar zijn zoals u die denkt, zoals u dit verlangt. Maar laten wij wel begrijpen dat het criterium voor ons geluk verandert, omdat ons bewustzijn verandert. De werkelijkheid van ons bestaan is voor ons voorlopig onaantastbaar. Daarnaast is voor ons onaantastbaar iets wat wij niet kunnen omschrijven, maar dat wij in onszelf voortdurend weer zullen ervaren.

Laten wij het daar dan maar op houden en niet te veel speculeren over de vraag hoe de grote werkelijkheid wel is, tenzij dit voor ons de enige mogelijkheid blijkt om je harmonisch te voelen met leven en wereld, onszelf te aanvaarden. Laten wij liever trachten de krachten die wij in onszelf ervaren, te gebruiken. Laat ons steeds weer proberen iets meer te worden in dat wat wij schijnbaar en volgens ons gevoel betekenen voor anderen. Maar laten wij zelf hieraan geen gehechtheid doen ontstaan, want het is ook hier vooral ons pogen dat belangrijk is en niet ons slagen. Wanneer wij op die wijze te werk gaan, kunnen wij volgens mijn bescheiden visie een grote mate van welzijn verwerven, van innerlijk welbehagen, waarbij wij niet gehecht zijn aan de dingen, maar door het beleven daarvan steeds weer worden geconfronteerd met het onbekende in onszelf, om daaraan dan weer opnieuw kracht te ontfangen.

Ik hoop dat u mij zult vergeven dat ik dit op deze wijze heb afgehandeld.

Mijn aandeel aan de avond is hiermee ten einde, zodat ik u dank voor uw aandacht.

DUALITEIT

Goedenavond, vrienden.

Ook nu mag u een onderwerp stellen.

Reactie: U hebt dualiteit besproken, maar ik begrijp het nog steeds niet. Kunt u daarover iets uitvoeriger zijn?

Antwoord: Laat ik het duidelijk begrijpen: Ik moet dus spreken over uw onbegrip voor het niet-bestaan van dualiteit? (Ja) Dat kan.

Dualiteit betekent in feite: een appel doormidden snijden en dan zeggen: nu heb ik twee tegengestelde dingen. De mens snijdt vaak zijn begrip voor de schepping ook in twee delen, waarop hij het ene deel zwart verft en het andere wit, om daarbij uit te roepen: Zie je nu wel, hier is de duivel en daar heb je God. Wat de zaak niet meer werkelijk of waarmaakt, maar goed, menige mens is daarmee dan tevreden en gelukkig. Een mens leeft in de wereld. Hij wil deze verdelen om zo duidelijk te kunnen maken wie hij is en waar hij is. Dus zegt hij: "Vrienden, ziet u dit goed? Dit is links, dat is rechts, dit is boven en dat is beneden". Maar even later staat hij andersom en vertelt een ander hetzelfde verhaal zonder te begrijpen dat hij wat zo even nog links was nu rechts noemt en omgekeerd. Wijs je zo iemand daarop, dan zegt hij: "Klets niet, ik heb de enige algehele waarheid en die zegt dat dit links is en dat rechts". Wat het beste beeld is dat ik u geven kan over de waarde van dualiteit.

Overigens is het best te begrijpen dat iemand die zo handelt, niet kan of wil beseffen hoe betrekkelijk zijn eigen indeling van het Al wel is. Men staat zelf te midden van een geheel en deelt dit in vanuit eigen standpunt, zonder te beseffen dat de verdeling alleen geldt vanuit het ik, maar niet in staat is de werkelijke eenheid op te heffen. Wanneer je als mens bijvoorbeeld een onderscheid maakt tussen goed en kwaad, licht en duister enzovoort, dan spreek je vanuit jouw ervaringen, maar niet vanuit een kosmisch standpunt. Bovendien schijnt deze wijze van indelen de mensen vaak een gevoel van betekenis te geven. Want hoe vaak heb ik in het verleden de mensen niet horen beweren dat aan de rechterkant hun beschermengel liep, aan de linker een duivel, terwijl deze beiden een voortdurend gevecht hielden om de ziel van iemand te winnen. Waarbij ik mij alleen maar afvraag waarom twee toch machtige geesten zolang over zo weinig strijden. Maar goed, zo werd het verteld en het gaf de mensen een lekker gevoel van belangrijkheid.

Dergelijke dingen worden de mensen vaak van jongs af aan ingepompt en deze ervaring, die zeer traumatisch kan zijn, ontgaat dan later in de neiging de gehele wereld en alles wat denkbaar is, in stukjes te hakken en definitief hemelse of duivelse betekenis toe te kennen. Probeer je de mensen duidelijk te maken dat het leven zo ingewikkeld niet is, dan antwoorden zij dat er vele bewijzen zijn dat het goede en het kwade levende waarden zijn. Waarop het enig juiste antwoord dan is: Dank je de duivel, natuurlijk, maar dan wel in jouzelf. Daarom is het met die zaken eenvoudig een kwestie van wie ben je en hoe ben je.

Maatstaven veranderen. Kortgeleden moest in de film bij een slaapkamer de vrouw een gewaad dragen dat tot de enkels reikte, mocht zij alleen in een éénpersoonsbed liggen en moest ook de melkfabriek decent verhuuld zijn. Tegenwoordig is geen film de moeite waard wanneer er geen totale naaktheid in voorkomt. Wat is er dan veranderd, dat dit nu 'goed' geheten wordt? Indien de dualiteit van de wereld, uitgedrukt in goed en kwaad, reëel zou zijn, zouden dergelijke maatstaven niet mogen veranderen, lijkt mij.

Dan is er de deling schepper – schepping. Indien wij een verschil maken tussen die twee, dan vergeten wij maar dat er buiten de schepper niets is, dat Hij alles in stand houdt en uit zich vormt en voortbrengt. Wij zetten God op een afstandje om daarna met de schepping zonder gewetensbezwaren ons gang te kunnen gaan. De schepping bestaat echter door de kracht van de schepper en zou bij een wegvallen van die kracht niet meer bestaan.

Je zou dus kunnen zeggen dat de schepping alleen maar een voor ons, schepselen, waarneembaar deel is van de schepper. Indien wij de zaak verdelen, zo doen wij dit vanuit onszelf en niet omdat er een wezenlijk verschil of een werkelijke afstand tussen schepper en schepping zou bestaan. Volgens mij bestaat ook hier in werkelijkheid geen dualiteit.

Ik weet heus wel dat vele mensen er anders over zullen denken. Zoals vele mensen zich bezighouden met bovenzinnelijke waarheden en dogma's die uit hun eigen leven niet te bewijzen zijn. Het zijn dergelijke mensen die ook voor deze dualiteit aansprakelijk te stellen zijn. Maar indien deze mensen dan al hun droombeelden in de plaats van een waarneembare werkelijkheid stellen, zo verbaast het mij toch wel dat zij zichzelf dan toch nog als realisten beschouwen, die de werkelijkheid kennen en dus aan anderen dienen te prediken. En wanneer dergelijke mensen iets verkondigen dat zij op geen enkele wijze aanvaardbaar kunnen maken door redelijke argumenten, nemen zij hun stellingen niet terug, maar noemen zij deze een goddelijke openbaring waar eenieder zijn handen maar af heeft te houden, want Gods raadsbesluiten zijn voor de mens ondoorgrondelijk. Een voor mij ondoorgrondelijke redenering. En lukt dat ook nog niet, dan maakt men er wel een abstracte openbaring van, een sleutelbegrip waarvan de mens de werkelijke betekenis niet zal kunnen begrijpen voor hij bepaalde inwijding heeft doorgemaakt.

Maar ik zie het zo: Wanneer wij een scheidslijn trekken tussen God en zijn schepping, zo doen wij dit in wezen omdat ons dit beter uitkomt. Trekken wij een lijn tussen goed en kwaad, dan is dit ook weer een lijn die de zaken verdeelt zoals het ons op grond van macht of sociale orde het beste uitkomt. Zelfs wanneer wij aan de hand van onze maatstaven de een tot de hemel bevorderen en de ander naar de hel verwijzen, koesteren wij alleen maar een illusie waarmee wij ons besef van belangrijkheid wat proberen op te vijzelen.

Dan: ik – niet-ik. Een tegenstelling die gebaseerd is op onze eigen wijze van waarnemen en leven, maar die niet noodzakelijk hoeft te gelden volgens de normen van de schepper. Voorlopig hebben wij dit begrip nodig om onszelf bewust te worden van de bindingen die wij met het Al bezitten. Maar hoe meer wij ons daarvan bewust worden, hoe minder scherp voor ons de tegenstelling tussen ik en niet-ik kenbaar blijkt te zijn. Het is niet onaannemelijk dat wij in een uiteindelijke bereiking beseffen deel te zijn van het geheel, zodat er geen tegenstelling tussen ik en niet-ik aanwezig is. Voorlopig hebben wij deze dualiteit wel nodig, maar niet als bewezen feit, doch als werkhypothese.

Reactie: Er is geen evolutie wanneer er geen dualiteit is.

Antwoord: Is er dan voor het ik een evolutie? Er is een beter besef voor datgene wat je reeds bent. Daarvan sprak ik. Maar of je dit nu evolutie moet noemen? Indien u dit wenst, mag u het voor mij doen. Maar dan is er geen sprake van een dualiteit die feitelijk nodig is hiervoor, maar alleen een gebrek aan begrip in het ik voor dat wat je in wezen bent.

Reactie: Dus houden wij onszelf voor de gek?

Antwoord: De meesten onder ons wel, zelfs ik. Alleen begrijp ik de betrekkelijkheid van mijn ik-voorstelling kennelijk beter dan u. En dat is toch weer een verschil. En zo kunnen wij nog een tijdje doorgaan. Maar de kern van de zaak is, naar ik meen: Wat wij, vanuit ons standpunt, beschouwen als een evolutie, behoeft dit niet in de werkelijkheid te zijn. Het is onze uitdrukking voor het rangschikken van een reeks gegevens volgens onze eigen normen. Het is daarmee nog geen erkenning van een reële toestand in de totaliteit. Je moet er steeds weer rekening mee houden: Wij gebruiken woorden om iets aan te duiden wat voor ons een opeenvolging van feiten of ontwikkelingen schijnt te zijn, zonder daarom te kunnen stellen dat dit ook in de goddelijke wereld op deze wijze kenbaar is.

Maar over evolutie gesproken: Wanneer ik naar de mensen kijk, denk ik wel eens: Hij had toch wel gelijk, die Darwin met zijn afstamming van de apen. Hij was toch niet alleen een tulp. Want zo zie ik het. Wat nog niet wil zeggen dat het daarom ook werkelijk en zonder enige twijfel waar is. Het wil alleen zeggen dat het volgens mijn ogenblikkelijk besef en mijn ogenblikkelijke waarnemingen waar zou kunnen zijn.

Het beroerde bij mensen is dat zij, wanneer iets op deze wijze of binnen een geloofsuitleg eenmaal vaststaat, zij niet meer beseffen dat een verandering van persoonlijk ervaren en denken ten aanzien van dezelfde punten een geheel andere ervaring en conclusie kan betekenen. Dan roepen zij geschokt uit: Maar dat is ketterij, dat kan niet. Vaak blijft het bij theorieën die eenieder erkent, maar die geen praktische betekenis blijken te hebben. Kijk maar eens naar de rechten van de mens. In alle landen, ook degenen die de verklaring ondertekend hebben, licht men de hand met deze primaire rechten van de mens die men zelf heeft opgesteld en erkend. Mogelijk wilt u dit een dualiteit noemen. Dan ben ik het ermee eens: er bestaat een kennelijk onderscheid tussen de denkbeelden die een mens zegt aan te hangen en de daden die hij stelt. Maar dat is wederom een menselijke aangelegenheid en heeft niets met de kosmos en de schepper daarvan van doen.

De mensen kijken niet naar de werkelijkheid van hun wereld, maar naar een afbeelding ervan die weinig meer met het heden te maken heeft. Zij kijken naar 'het panorama van Mesdag' en vertellen dan aan eenieder: nu heb ik het echte Scheveningen gezien. Daarom zou ik willen stellen: kijk niet te veel naar tegenstellingen die waarschijnlijk kunstmatig zijn. Klaag er niet over dat anderen het in hun leven verkeerd doen, maar doe het zelf zo goed mogelijk volgens eigen besef en kunnen. Dan vind je de oplossing voor vele van je problemen en zelfs uiteindelijk voor het probleem van de dualiteit.

Goedenavond.

(Sterk verkort)

d.d. 27 april 1973